

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
**«ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ І ПОВІДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ
МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ»**

складник освіти	післядипломна освіта для осіб з вищою освітою (підвищення кваліфікації)
спеціальність	101 Екологія
галузь знань	10 Природничі науки

ВВЕДЕНО В ДІЮ
(наказ № 03/28.01.2021)
Ректор

_____ О.С. Поважний

Затверджено на засіданні Вченої ради
ТОВ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»
Протокол № 6 від «28» січня 2021 р.

ОПП розроблено проектною групою у складі:

1. Романь Анатолій Михайлович, доцент кафедри «Екології та економіки довкілля», канд. біол. наук	голова проектної групи
2. Пікареня Дмитро Сергійович, професор кафедри «Екології та економіки довкілля», доктор геолог. наук, професор	член проектної групи
3. Накемпій Олена Костянтинівна, старший викладач кафедри «Екології та економіки довкілля»	член проектної групи

Перший проректор – проректор з навчальної роботи:

Н. Ю. Рекова, д-р екон. наук, професор

В. о. завідувача кафедри:

В. В. Ровенська, канд. екон. наук, доцент

Ця освітньо-професійна програма не може бути повністю або частково відтворена, тиражована та розповсюджена без дозволу ТОВ «Технічний університет «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА».

ПЕРЕДМОВА

Освітня програма розроблена на основі таких нормативних документів та рекомендацій:

1. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища”// Відомості Верховної Ради (ВВР) 1991, N 41, ст.546.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.

2. Закон України «Про вищу освіту».

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

3. Класифікатор професій ДК 003:2010 [Електронний ресурс]. – Чинний від 01.11.2010. – Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10>).

4. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності. Затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-п>.

5. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти.

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>.

6. Наказ МОН України від 06.11.2015 №1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266».

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1460-15>.

7. Національна рамка кваліфікацій.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 №266 «Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>.

9. International Standard Classification of Education : Fields of education and training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions.

<http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-fields-of-education-and-training-2013-detailed-field-descriptions-2015-en.pdf>.

1 Профіль освітньої програми

1 – Загальна інформація	
Повна назва закладу вищої освіти	Товариство з обмеженою відповідальністю «Технічний університет «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»
Офіційна назва освітньої програми	Екологічний менеджмент і поводження з відходами металургійних підприємств
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідоцтво про підвищення кваліфікації.
Мета програми	Розвиток нових та/або вдосконалення раніше набутих предметно-спеціальних компетентностей в галузі екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування за рахунок оволодіння системними знаннями про сучасні підходи до охорони навколишнього середовища, збалансованого природокористування та сталого розвитку.
Напрями програми	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток професійних компетентностей (сучасні підходи до організації моніторингу та управління екологічними аспектами металургійного виробництва); - удосконалення навичок управління відходами металургійного виробництва (розробка стратегії, формування концепції зменшення відходів); - розвиток індивідуальних якостей і корпоративної культури в екологічному менеджменті на металургійному виробництві
Обсяг програми	180 годин/6 кредитів
Вид підвищення кваліфікації	За програмою підвищення кваліфікації
Форма підвищення кваліфікації	Очно-дистанційна
2 – Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні завдання у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування, що передбачає впровадження інновацій
Загальні компетентності	ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК3. Здатність приймати обґрунтовані рішення ЗК4. Здатність розробляти та управляти проектами ЗК5. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети ЗК6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
Фахові компетентності	ФК1. Обізнаність на рівні новітніх досягнень, необхідних для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування. ФК2. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні екологічних проблем.

	<p>ФК3. Здатність до використання принципів, методів та організаційних процедур дослідницької та/або інноваційної діяльності.</p> <p>ФК4. Здатність застосовувати нові підходи до аналізу та прогнозування складних явищ, критичного осмислення проблем у професійній діяльності.</p> <p>ФК5. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.</p> <p>ФК6. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.</p> <p>ФК7. Здатність до організації робіт, пов'язаних з оцінкою екологічного стану, захистом довкілля та оптимізацією природокористування, в умовах неповної інформації та суперечливих вимог.</p> <p>ФК8. Здатність до самоосвіти та підвищення кваліфікації на основі інноваційних підходів у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.</p> <p>ФК9. Здатність самостійно розробляти екологічні проекти шляхом творчого застосування наявних та генерування нових ідей.</p> <p>ФК10. Здатність оцінювати рівень негативного впливу природних та антропогенних факторів екологічної небезпеки.</p>
<p>Очікувані результати навчання</p>	<ul style="list-style-type: none"> – розуміння причинно-наслідкових зв'язків між забрудненням навколишнього природного середовища і роботою промислових підприємств та локальних процесів, що відбуваються в рамках функціонування окремого взятого підприємства; – розуміння цілей і завдань екологічного моніторингу на промислових підприємствах; – вміння визначати потенційно небезпечні джерела і оцінювати екологічні ризики; – розуміння основних способів зниження шкідливих викидів; – розуміння культури екологічної безпеки, ролі лідерства і прихильності керівника в питаннях екології і корпоративної культури; – вміння визначати потенційно небезпечні джерела і екологічні ризики; – розуміння економічної складової охорони довкілля; – вміння моделювати, спрощувати, адекватно представляти, порівнювати, використовувати міжнародні практики екологічної безпеки з урахуванням ризик-орієнтованого підходу; – вміння приймати інженерні рішення і вживати заходи по управлінню екологічною безпекою; – розвиток лідерських якостей у сфері екологічного менеджменту і здатності допомагати розвивати лідерські якості у підлеглих; – здатність мотивувати і розвивати екологічну і корпоративну культуру; – вміння координувати дії підлеглих і робочих, спрямованих на досягнення поставлених цілей і завдань;
<p>Форми проведення занять</p>	<p>Лекція, практичне заняття, консультація, дистанційна консультація, самостійна робота, випускна робота.</p>

2 Навчально-тематичний план освітньо-професійної програми «Екологічний менеджмент і поводження з відходами металургійних підприємств»

№	Назва навчальних компонентів, модулів і тем	Кількість годин				Самостійна робота
		всього	лекції	практичні	лекції online	
Модуль 1. Екологічний менеджмент на металургійних підприємствах						
1.1	Металургія і екологія	3	2			1
1.2	Мета, завдання і структура екологічного менеджменту	3	2			1
1.3	Екологічний моніторинг в системі екологічного менеджменту	10	2	2		6
1.4	Екологічна експертиза, аудит та оцінка впливу на довкілля в системі екологічного менеджменту	10	2	2		6
1.5	Національне та міжнародне екологічне законодавство у сфері охорони навколишнього природного середовища	10	2	2		6
1.6	Еколого-економічні аспекти охорони навколишнього природного середовища. Соціальна відповідальність підприємств	9	2	2		5
	Разом модуль 1	45	12	8		25
Модуль 2. Управління відходами металургійного виробництва						
2.1	Викиди, скиди та відходи металургійних підприємств	15	4	4		7
2.2	Зберігання, переробка і утилізація відходів	15	4	4		7
2.3	Напрямки зменшення відходів, маловідходне і безвідходне металургійне виробництво	15	4	4		7
2.4	Стратегія управління викидами, скидами та відходами металургійних підприємств	15	4	4		7
	Разом модуль 2	60	16	16		28
Модуль 3. Індивідуальні якості і корпоративна культура в екологічному менеджменті						
3.1	Системне мислення. Самомотивація і дисципліна. Самопрезентація особистості	9	2	2		5
3.2	Комунікаційні навички та управління конфліктами: емоційний інтелект, вплив, переконання, агітація	9	2	2		5
3.3	Лідерство. Сила особистого прикладу	9	2	2		5
3.4	Екологічна самосвідомість, основи мотиваційних підходів. Корпоративна і екологічна культура	3	2			1
	Разом модуль 3	30	8	6		16
Контрольний блок						

1.	Підсумковий контроль (тестування)	15	-	6	-	9
2.	Підготовка підсумкової роботи	26	-	-	-	26
3.	Захист підсумкової роботи	4	-	4	-	-
	ВСЬОГО ЗА КУРС	180	36	40		104

3 Зміст освітніх компонент

Модуль 1. Екологічний менеджмент на металургійних підприємствах

Тема 1.1. *Металургія і екологія*

Концепція сталого розвитку. Цілі ООН. Забруднення навколишнього природного середовища та його наслідки на глобальному і локальному рівнях: мутагенне навантаження, руйнування озонового шару, глобальне потепління. Загальний вплив металургійних підприємств на стан навколишнього природного середовища та кліматичні зміни. Вплив основних напрямів металургійного виробництва на довкілля. Прямий та опосередкований вплив.

Тема 1.2. *Мета, завдання і структура екологічного менеджменту на металургійних підприємствах*

Сутність екологічного менеджменту. Нормативно-правові основи функціонування екологічного менеджменту. Стандарти ISO. Системи екологічного менеджменту (EMS) на основі стандарту ISO14001:2015: цілі та завдання, вимоги та рекомендації із застосування. Законодавство ЄС по поводженню з відходами.

Визначення моделі системи екологічного менеджменту; екологічна політика; основні вимоги до екологічної політики компанії; впровадження та функціонування екологічного менеджменту. Цикл Шухарта-Демінга або "Плануй-Виконуй-Перевіряй-Дій" (Plan-Do-Check-Act) в системі екологічного менеджменту.

Тема 1.3. *Екологічний моніторинг в системі екологічного менеджменту*

Сутність екологічного моніторингу та його види. Роль моніторингу у функціонуванні системи екологічного менеджменту. Діагностичний, операційний та дослідницький моніторинг.

Моніторинг стану атмосферного повітря. Моніторинг стану водних ресурсів. Моніторинг стану ґрунтів. Моніторинг біологічного різноманіття.

Тема 1.4. *Екологічна експертиза, аудит та оцінка впливу на довкілля в системі екологічного менеджменту*

Екологічна експертиза як джерело інформації щодо відповідності підприємства нормам екологічної безпеки. Оцінка відповідності проектних рішень, що приймаються в процесі господарської діяльності, вимогам

природоохоронного законодавства, визначення повноти й обґрунтованості передбачених у них заходів щодо охорони навколишнього середовища. Екологічний аудит як систематичний процес перевірки, збору і оцінки інформації для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи управління навколишнім середовищем (СУНС) та інформації з цих питань критеріям стандарту екологічного менеджменту. Стандарт ISO 14010. Поняття екологічного ризику. Управління екологічними ризиками. Екологічний ризик-менеджмент.

Оцінка впливу на довкілля (ОВД). Структура ОВД.

Тема 1.5. Національне та міжнародне екологічне законодавство у сфері охорони навколишнього природного середовища

Природоохоронне законодавство України. Головні джерела соціоекологічного права в Україні. Діючі екологічні нормативи і стандарти. Державне управління в галузі охорони навколишнього середовища і природокористування.

Міжнародні правові норми охорони навколишнього середовища. Міжнародне екологічне законодавство: основні конвенції, директиви та норми, що регламентують екологічні аспекти діяльності промислових підприємств. Industrial Emissions Directive (директива про промислові викиди) 2010/75 ЄС.

Імплементация міжнародного законодавства в металургійну галузь України.

Тема 1.6. Еколого-економічні аспекти охорони навколишнього природного середовища. Соціальна відповідальність підприємств

Економічні аспекти впровадження системи екологічного менеджменту на промислових підприємствах. Вплив екологічних норм та вимог на фінансові показники роботи підприємства. TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) як елемент звітності компанії, щодо її впливу на довкілля. Інвестиції в природоохоронну діяльність та ресурсо- і енергозберігаючі технології. Взаємодія промислових підприємств з державними інституціями та суспільством. Нарахування екологічних податків та зборів. Соціальні аспекти відшкодування підприємствами шкоди та збитків завданих природі внаслідок своєї діяльності. Інвестиції у розвиток регіону, формування промисловим підприємством позитивного іміджу, залучення ресурсів та інвестицій на підвищення рівня екологізації. Інвестиції промислових підприємств у підвищення екологічної свідомості суспільства. Environmental Product Declaration (EPD) - декларація про екологічну продукцію та оцінка життєвого циклу (LCA). Екологічні, соціальні та управлінські критерії (ESG) відповідності організації. CDP як стандарт екологічної звітності промислового підприємства.

Модуль 2. Управління відходами металургійного виробництва

Тема 2.1. Викиди, скиди та відходи металургійних підприємств

Структура формування відходів на різних технологічних стадіях перероблення сировини та отримання продукції металургійного виробництва.

Класифікація джерел викидів та скидів.

Основні забруднюючі речовини: їх характеристика та вплив на довкілля. Існуючі способи захисту атмосферного повітря, водних ресурсів; охорона ґрунтів.

Викиди дрібнодисперсних забруднюючих речовин від неорганізованих джерел та їх знешкодження.

Тема 2.2. Зберігання, переробка і утилізація відходів

Тверді відходи металургійної промисловості. Шлаки та шлами, їх екологічна шкода. Динаміка накопичення твердих відходів. Сучасні шляхи їх переробки та утилізації. Економічна ефективність глибокої переробки та утилізації твердих відходів.

Тема 2.3. Напрямки зменшення відходів, маловідходне і безвідходне металургійне виробництво

Основні підходи до зменшення утворення відходів на підприємствах металургійного комплексу. Найкращі доступні технології (НДТ) – Best Available Technologies (BATs).

Тема 2.4. Стратегія управління викидами, скидами та відходами металургійних підприємств

Енерго- та ресурсозберігаючі технології і їх впровадження на промислових підприємствах. Альтернативні способи отримання сталей. Перспективи «зеленої» металургії.

Сучасні та перспективні шляхи з мінімізації негативного впливу викидів, скидів та промислових відходів на навколишнє середовище (оптимізація виробничих процесів; сухий спосіб очистки димових газів; оборотне водопостачання; утилізація відходів тощо).

Модуль 3. Індивідуальні якості і корпоративна культура в екологічному менеджменті

Тема 3.1. Системне мислення. Самомотивація і дисципліна. Самопрезентація особистості

Розвиток системного мислення в бізнесі. Структурні компоненти самопрезентації: поняття самопрезентації; види самопрезентації; правила самопрезентації; загальні помилки в самопрезентації; стилі самопрезентації; канали самопрезентації; стратегії самопрезентації

Переконуюча комунікація: Мистецтво публічного виступу. Переконаливу дію. Характеристики аудиторії, комунікатора, повідомлення.

Направлене формування першого враження. Імідж особистості. Особливості самопрезентації менеджерів.

Тема 3.2. Комунікаційні навички та управління конфліктами: емоційний інтелект, вплив, переконання, агітація

Процес комунікації (Поняття компетенції «комунікація», Цілі комунікації і оптимізація умов їх досягнення, Соціально-психологічні бар'єри і фільтри сприйняття, Геометрія комунікаційного простору, Стандартні позиції сторін у взаємодії, Аналіз прихованих явних намірів партнера, Читання мови жестів). Загальна теорія конфлікту (поняття «конфлікту»; причини конфлікту і його етапи; основні ознаки і умови конфлікту; сутність походження конфліктів; суб'єкти конфлікту; стадії конфлікту; позитивні і негативні сторони конфлікту; класифікація конфліктів; типи конфліктних особистостей).

Управління конфліктами (навички управління конфліктом; керовані і некеровані конфлікти, способи вирішення конфліктних ситуацій, способи поведінки в конфліктних ситуаціях; етапи врегулювання конфлікту; конфлікт і маніпуляція; прийоми маніпуляції; трикутник Карпмана; стратегії переговорів). Введення в емоційний інтелект. (Історія виникнення поняття Емоційний Інтелект (EQ); поняття емоційного інтелекту, структура емоційного інтелекту, Роль емоцій і Емоційного Інтелекту в сучасному менеджменті та особистої ефективності керівника; Сфери застосування EQ; Інструменти оцінки емоційного інтелекту: достовірність і валідність).

Тема 3.3. Лідерство. Сила особистого прикладу

Ситуаційне керівництво: Визначення ситуаційного лідерства. Матриця ситуаційного лідерства. Цілі ситуаційного лідерства. Завдання лідера. Основні етапи ситуаційного лідерства: діагностика, гнучкість, партнерство. Відмінність успішного менеджера від ефективного лідера.

Лідерство. Поняття «керівник» та «лідер». Навіщо керівнику бути лідером? Що таке лідерство. Хто такий лідер. Основні якості лідера. Формальний і неформальний лідер. Функції та лідерські якості. Стили лідерства, їх ефективність і адекватність в різних ситуаціях.

Тема 3.4. Екологічна самосвідомість, основи мотиваційних підходів. Корпоративна і екологічна культура

Система цінностей і світогляд сучасного вискооефективного управлінця. Особистісний ріст і розвиток. Роль індивідуальних якостей особистості в її становленні як фахівця. Відповідальність за власне майбутнє і майбутнє планети. Екологічна самосвідомість.

Роль корпоративної культури в системі цінностей особистості управлінців різних ланок. Екологічна культура як елемент сучасного світогляду людини. взаємозв'язок між корпоративною і екологічною культурою.

4 Порядок оцінювання результатів навчання

Основними видами поточного оцінювання результатів навчання є: тестування. Підсумкове оцінювання знань здобувачів післядипломної освіти у формі підвищення кваліфікації здійснюється на основі підготовки і захисту підсумкової роботи.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за чотирьохбальною національною шкалою; 100-бальною шкалою; шкалою ECTS (табл. 5.1).

За умови позитивного оцінювання за усіма видами передбаченого програмою поточного контролю знань, виконання і успішного захисту (зарахування) підсумкової роботи здобувач отримує Свідоцтво про підвищення кваліфікації. У разі не зарахованої підсумкової роботи здобувач отримує Сертифікат про прослухані ним передбачені програмою курси, за якими має позитивні оцінки поточного контролю результатів навчання.